

falát is kiszedték. Helyét azonban a bontáskor képződött habarcstörmelék egyértelműen meghatározta. Erre szelvénnel rábontva, a kör alapzat $\frac{1}{4}$ részét fel is tártuk. A vakolatstörmelékekkel kitöltött árok nyomvonalának tanúsága szerint átmérője 5,5–6 m lehetett. (A pontos méretet a maradványok védelme érdekében csak a rekonstrukciókor tervezett teljes kibontás fogja megadni.) Mivel a habarcstörmedékek között sárgára festett vakolatdarabokat is találtunk, joggal feltételezzük, hogy legalább az alapzat ilyen színű volt.

A pavilon egyéb sajátosságait illetően szóbeli hagyományra kell hagyatkoznunk. A Fehérvárcsurgón élő Dombai István (született 1912-ben, 1926. január 1. és 1938 szeptembere között a gróf mellett inas) beszámolója szerint az 1945 táján elpusztult épület „kő” alapon falábakon állt és bádogtető fedte. (Megjegyzendő azonban, hogy az építmény helyeként a sziget közepét jelölte meg, itt azonban az ellenőrző kutatás során épületnek semmiféle nyomát nem találtuk.)

A szigeti pavilon épülettípusa – miként a tivoli Villa d’Este kertjének kör alaprajzú Vesta-temploma és Bastie d’Urfé (Loire) 16. századi, itáliai stílusú temploma, valamint B. del Bene Civitas Veri című 1609-es művének egyik metszetén a Parnasszuson trónoló Apollónt közrefogó 5-5 „szentély” példázza – a reneszánszból felújított antik hagyományból ered, de mint a liancourti kastélypark 1654-es ábrázolása, valamint éppen a Heinfele prospektus egyik, nagy valószínűséggel a gödöllői kastély parkjára vonatkozó tervlapján látható Ámor-templom bizonyítja, a barokk kertépítészetben is fontos szerepet játszott. Az antik templom elengedhetetlen tartozéka volt az angolkerteknek is. Ezek egy csoportja oszlopok által tartott, szobor feletti kupolaként jelent meg. Ez utóbbi szoborral díszített épülettípus kútházként is előfordult, míg szobor nélküli változatára Fruman Antal 1853-as balatonfüredi kútterve szolgálhat példával. A szobor nélküli változatok – a csurgóival ellentétben – leginkább magaslatokon felállított pavilonokként tűnnek fel a kertekben, parkokban, ezek példaként pedig a hotkóci Csáky-kastély 1802-ben létesített kertjének pavilonját és a sárospataki angolkert 1826-os tervén látható építményt valamint az andornaktályai kastély pavilonját lehet idézni.

A fehérvárcsurgói pavilon tehát a parképítészet egyik összetett eredetű hagyományának, elemének, az angolkertek és tájkertek által közvetített kései példája. A vízparton felállított, a vízfelületen megcsillanó tükörképű épületnek Csurgón azonban valószínűleg nem elsősorban épületként, hanem látványi elemként volt jelentősége. Ebben a szerepben az olyan, építészetileg lényegesen igényesebb alkotások iránti szükségletet volt hivatva pótolni, mint a Villa Belgiojoso kertjének temploma, az elbwieseni Venus-, a wilhelmshöhe Jussow- és a Merkur-, vagy a kismartoni Leopoldina-templom. Az archív fényképfelvételek azonban szemléletesen mutatják, hogy a szigeti pavilon látványa – majdani rekonstrukciójának köszönhetően – bizonyára jelentős mérték-

ben hozzájárul a kastélypark egykori hangulatának visszaidézéséhez.

BALÁZSIK TAMÁS

126. Felsőnyék határa

(Tolna megye) I

A településen 1999. december 8-án végeztünk légi felderítést, 2000. március 8-án pedig terepbejárást.

Liba-mező, Szerfás: A terepen megtaláltuk a légi fotón látható objektumokat, korhatározó leletek nélkül. Egy helyi adatközlő szerint a téglalap alakú kiemelkedést az 1970-es években a munkásörök lőtérnek használták. A tőle É-ra lévő barázdák valószínűleg szőlőművelés nyomai. A dombon D-i irányban az adatközlő szerint vannak még felhagyott szőlők.

Szabad-föld-dűlő: A terepbejárás során leleteket nem találtunk, a légi felvételeken látható foltokat valószínűleg gyomnövények okozhatták.

2000. június 22-én újabb légi felderítést végeztem a település fölött.

Farkasházi-dűlő: Ismeretlen korú, telekhatárként vagy dűlőrendszerként értelmezhető lineáris nyomokat fényképeztem.

BERTÓK GÁBOR

127. Felsőtelekes, Zubogyi-völgy

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á

A település déli határában, az úttól nyugatra fekvő kis parcellákban a tarlón, jó észlelés mellett, kis területről, igen nagy mennyiségű vassalakot és kevés Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk.

CZAJLIK ZOLTÁN

128. Felsőzsolca, Nagyszilvás

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

2000-ben folytattuk az 1999-ben megkezdett tervszerű régészeti feltárást a Felsőzsolca ÉK-i végében fekvő, Nagyszilvás elnevezésű lakóhelyen. 2000. augusztus 15. és szeptember 7. között folyt megszakítás nélkül a munka a Nagyszilvás utca 23. számú ház telkén. A fent említett időszak alatt a Felsőzsolcai Önkormányzat által biztosított közhasznú munkások segítségével, a Magyar Nemzeti Múzeum Középkori Főosztályának irányításával kutattunk egy 6×12 m-es területet.

1999-ben még úgy tűnt, hogy megtaláltuk a középkori település templomának maradványát, melyet egy épület ÉNy-i sarkának kiszedett alapozásában véltünk felfedezni.

2000-ben a telek adottságaihoz igazított 4. szelvényben elsőként a tavaly megfigyelt É-D-i irányítású Ny-i fal alapozási árkának törmelékes betöltése került elő, melyről azonban a későbbiekben kiderült, hogy minden valószínűséggel nem ez volt a templom falának alapozása, mivel ettől Ny-ra később előkerült egy félkör-